

լէրինէ մէկն չի փախաւ օլարագ, մահադու զինեթ լէ ավտեթ ի թտիք-լէրի միտիլու, կէշէնտէ, ածիղլէրի տախի պիր խալլի ի գոհի համ իլէ ա-դիմէթ իտիպ, օն պէշ կիւն օրատա, պիղզաթ քէնտիմիլ թաստիք ու թաղտիրէն, վէ պաղէն էնլի մէ-րադ վէ թէնհրուպէ քեար զէվաթըն ի փատաթըն ճա տախի, մէղքիւր սու-հուն, Պոլսունուն մունիթադամ դաբ-լընայարը սուհունտան փէվգէլատէ հիւնի թէնստիրի օլտուղու թա-հադգուպ ի թմիլ տիր: Հաթթա, զարալիպ նէվիտուն օլարագ, պէշ սէնէ միւթէմատի պիր իլլէթէ միւթ-թէլա օլան պիր իսլամ, ուղզադ մա-հէլլաուն քէօթիրիւմ հալտէ իշ պու-գաբլընաւա կէլմիշ, վէ օն պէշ կիւնիւ թէնստիւղ ի թմէ քալիլի, քեարմիլէն ի թիլէնլէրէ, հէր քէս իլէ իլլիթիթաթ ավուլունտուղու, մա-թէնստիւղ կէօթիլմիւշ տիր: Իշ-լըն, պէօլլէ պի համալ պիր դաբ-լընա, սէնէլէրէն համիպիլ վէ թա-միրսիլ գալարագ, չօգտան խարա-պա երկը թուլթուշ օլուպ, թէ-հատիլս իտէն պարանտան պիրի հաթթա չէօթէ իլէ մէշհուն օլմուշ էլհալէթի հալիհի, էլ հադգ, վէն-հէն միւնէլ վիւնուշ, էկէր վէնայիթ օլունմարագ, չու. չիմտիլի մէն-հուլ իւլ հալ պէշ օն սէնէ աահա տէնամ իտէնէ օլուր իսէ, քէմա-քէան գաբանաաղը ալիքեար տըր-մադաթ, էկէր սաեւէ ի չէվգէթվա-էէյի հալիթի Միլթտարտէ, իշ-պու համալիլ գաբլընա, նաղարը ի թիլիստա ալընըրտա, 100 լիւրա մըդ-տարի մէնտարիլէ թէնստիւղ վէ թա-միր իտիլի իսէ, հէմ ումուսի պիր թէնստիւղ հապը օլուր, վէ հէմ-տէ, խաղիլէյի ճէլիլէնէ, պիր միւս-թաղընմ վարտաթէ էլ մուլթաւ օլաւաղը բէք սահիհ տիր: չիւնքի, սէնէվիլ լա աղալ իւլ պին զուրուշ զիւտտէ հաղըթի կէթիլէնէ պի-չէք, վէ պունտանտա գաթիլնաղար, մէնպար մէվսուղ տան իսթիհալ օ-լունան մալիւմաթա նէղաբէն, իշ-պու մահուտ գաբլընաւըն, ալլէն 150-200 տէնիւմ մըդաարի արաղիի մէմուհէնի պուլունուպ, չիմտի ի-սէ, թէնմիլէն հէտի քէթմտէ վէ մէնհալտէ պուլունուպա իմիլտիր-թապիլ պու տախի պիլ ինթաւ, խա-ղիլէյի ճէլիլէնի պունտանտա միւս-թէնթիւ պուլունաաղը մէլհուղ օլ-մաղին, կէրէք ումուս, վէ կէրէք խաղիլէյի ճէլիլէնէ ճիւղի պիր իւրմաթէն տէ պուլունուպ մադսէտի մըրդուպէնիլլէ, ճէրիտէյի միւթէ-պէրիլիտէ, իշ պու մաաբուղաթը ածիլիլին լուլթէն տէրէնէ հիւ-մէթիլիլի, վէ մահա, իմապը խու-սուսունտա տախի մէրէիլին նա-ղարը աղգաթընը ճէլպ պուլունու-մանըղը թէնստիլ իտէրիմ: * * *

ԳԼՐԻԳՈՐԱՅԻՄ ՄԵՔՈՒՌԻՊ

Միւնիլիթի,
Ճէրիտէյի միւթէպէրիլիլին 5906 նիւմէրօլս նիւսիսիստէ, իւմիր-տէն հաղըմըլ պիր մէթիլպուլն պիր ֆըրապընաւ, Գըրգաղաւա տա-յիր պիր գաշ հալտաիս կէօթիլմիւշ տիր: Պէնստի հաղըթաթ զըմիւր-տա, չու վարագըրաթէնի տէրէ վէ գապուլի միւթէմէնա տըր:
Մէթիլպուլ մէղքիւրտէ, օծոււ հաթթա ի թիլիտարըղըղընա մա-լիք օլանլար, մահա քէնտիլլէրիլլէ պիր դաշ քիմսէնլէր օլուպ, իլլտ, քեարմիլէյի միլլէթիմիլ, պու կիւն չար չէշմ իլէ, պու կիպի պիր զի-նէթի մէսէրէթ պախաւա նայիլ օլմադ էմէլիտէ տիրլէր:
Մա մաֆիհ, պու կիպի մէգա-լաթա, սայր մահէլլէր միլլէթաշ-լարըմըղն էֆթեարընա իշթիպաշ վաղը օլմադա իւղրէ, վիւնսիլմըղ աաալիլորու գըրապատիւ Միւթի-սիւղէկ սըրաղաւըն էմրի ալիսի

տայիլէսիտէ, վէ է. քէրիլիլէթի միլլէթիւր արգուսուլա օծոււ հա-բըլմաղա գարար վիրիլիլ, վէ պու-պապտէ տախի լէվաղիմաթը միւթ-թաղիլէն իւթալ զըլընաթադ, էօ-նիւմիլիլտէթի վարագալ Ս. Խալտա իմրայի զիլիլէթ, վէ աաալիլորու քը-րաղանըն տախի զիլիլէթի ածիլիլի-զիլ թէնէզիլիլէն թէնլիլիլէն հիւմէթ վէ րաղպէթ պուլունաաղը, վէ էօլլէ պաղը միւլիլթիլիլէրիլ սէօղլէ-րիլէն էհէմիլիլէթ վիրիլլէմէսիլ զըմ-նընտա իւնը քէնթիլիլէթ զըլընտը:
1887 սեպտ 11. * * *

ՊԱՆԵՐՏԵՐԻ ՄԵՔՈՒՌԻՊ

Միւնիլիթի,
Ճէրիտէյի ֆէրիտէլէրիլին սեպ-տեմբեր 5 թարիլիլ վէ 5911 նիւմէ-րօլս նիւսիսիստէ, էօթէմիլիլտէն մէրսուլ պիր մէթիլպուլ միւթալա-կիւղաղը չաթիլանէմիլ օլմուշ տու-կէրիլ, էֆթեարը միւնտէրիլէն իսի-լաւաաղըն պաղը գընմընտան, չա-թիլիլէրիլ իլէ պէրապիլ չօղլարըն տախի մէմուս օլուպ թահիս իտէ-նէլիլիլէրիլ մէլհուղ իտէտէ, քիլիսէնէ ֆարըլը աղալիտ վէ իթիլաաթ իլէ միւնթէրիլ պուլունան իրօթէս-թանլար վէ սայր միլլէթաշլարը-մըղըն պուլունաաղաղը մահէլլէր էհալիսիլտէ ֆարըլը էֆթեարաւ օ-լաւաղաղը միւնթէլմէլ տիր:
Մա մաֆիհ, պաղըլարընը, վէ հաթթա չօղլարընը միլլէթիլէրիլ-լիք հիսիլիլաթըլա մէլիլաթ պու-լունաաղաղըն, վէ լաթին, քիլի-սէմիլիլէն թէնվիլիլաթաւ մաաթա խուսուսարաւա. պաղը հիւմէթ վէ զարիլէթի միլիլիլէրիլ ինթեար օլու-նամադ Պուրա իրօթէսիլտէ միլլէթ-տաղաղըմը, հիւլիլէթիլ ինտիլիտէ պիլիլիլէ պիր իտարէ թանլարաթէ օլուպ, հիւլիլէթիլ մէլիլիլէ թէն-սիպ օլունան իտանէ վէ հէր նէվ վիր-կիլ վէ սայրիլ թէնվիլիլաթընտան կէրի տուրաւաաղաղաղընա ալի-քեար տըր: Պիր խալար միւթիլիլիլ մէտէնիլիլէթ վէ ինսանիլիլէթ նա-մընա պիր գաշ երկը զուրուշ վիրի-տիլիլիլտէ, «միլլէթիլ իհթիլաաթա-թը» իպարէսիլլէ պիր տէլիլ վէ պիր պիւրհան մադաթընտա թիլիլաթէ հիլ իւղոււ վէ միւնսանէպէթի տա-խի հօգ տուր գանի իտիլիլ օւսիլ-լէրիլ, կէլիլիլ մալ մէսէլիլէն:
Մալիլաթիլ իտիլիլ օլունուղա վէնէ իլէ, իրօթէսիլտէ միլլէթաշլարը-մըլ, քէնտիլ իթիլաաղաղընա մու-վաթըլ սուրէթիլտէ քիլիսէնէ վէ իս-թիլիլիլիլէթիլ օլան մէսայիլ վէ զա-րէթիլիլիլ, միւնթաղիլ պիր քիլիլէ-թիլիլ իտիլ, եանի քիլիլիլիլիլիլիլ տախի քեարմիլէն թէնթիլիլ իթիլիլ-լէրիլ թաղալիլտէ, Թաղ. խորհուրդ-եանի քիլիլէն ճէմիլիլէթիլիլիլ ին-թիլիլապ, իսթիլիլա, վէ աղիլիլիլիլ տէնսալէթ իթիլիլէ, օտսթու սա-տըղըղը քէնտուհի պու հօլտա պիր նիլաւ վէ եա պիր էմիր իպրաղ ի-տէպիլիլէնէ մի տիր. Թաղ. խոր-հուրդ քիլիլէն ճէմիլիլէթիլ իտիլ օ-լուպ, պունա աղա օլաւաաղըն ին-թիլիլապտա վէ իսթիլիլաա իմաղ-լէրիլին հիւլիլա տէլիլ, հաղըլարը օլաւաաղաղը ալիլիլտէ տըր: օտս-թիլաւաղ, մէվճուտ օլան ինթիլիլապ թալիլաթըլը թէնէզիլիլ իտիլապտէ կէօղտէն կէշիլիլիլ իտիլ, գաղըպ-տա էղ սէր նէվ պիր չօղ սաթըլըր գարալաւապտան, ֆէվալիտ հու-սուլէ կէլիլիլէնէնէկիլտէն, չաղըն խըրըղըն, էվ սահիլիլ պատար-րաւաղը ֆէհիլաւընա. թէնհիլ էրտէ իմաղլէրիլին հիւլիլալիլ վէ հիւ-լիլալիլ օլուպ օլմաթըլընա, էօլլէ պիր թաղըմ տէլալիլ իլէ, բիլիլիլ տէվէ իտէրէնէնէ մէգալաթտա պուլունաաղաղըն, հան ու տիլիլա պաղը իտէրիլ, վէ իլալիլէթիլ չու-նու տախի պէնստէ իտէրիլիլ, չօլ-թալիլիլաթըլընա զիլիլ իթիլիլիլ իս-

թանպուլ բաթիլիլիլիլտէն վիրուտ իտէն էմիր, թըպըլ օլ տէտիլիլիլ օլ-տա իսէ տէ, պու մէսէլիլէն աղա չիւմուլիլ օլմաղըպ, ալիլ իպարէտէ իթիլաաթ վէ աղալիտ մէսէլիլիլիլ աղապտ պըրաղաղապ, օլ պիր վա-ղըլ, իրօթէսիլտէլըլըն պիր մահէլ-լէ տիլիլալ վէ թէնլիլ օլունաաղը սըրալարընտա, քէնտուլիլիլիլ էհա-լիլ նաղարընտա, պիր աաալիլ էք-պէր վէ գօլալաւըլար օլունուղու-տան, Բողըլալիլիլ վէ Պապա-կանլըլ ֆարըլարը օլմաթըն, հէրի-միլ պիր գան վէ գարաաղըլ, վէ տահա սայր մուհապպէթ հուսուլիլ օլունաա պիր չօղ նէսաիլիլ իլէ մէվալ պիր էմիր օլունուղուլը զիլիլ իտիլիլաաղ:
Իմտի, միւնիլիլ ֆէնտիլ, իշպու-մուլիլաաթը ճէվապիլալմէմիլիլ, ճէ-րիտէյի միւթէպէրիլիլ վաթըլա-պըլա նէլիլիլ թէնստիլ իտէրիլ մէ-ֆէնտիլ:
Գիւրգ Գ. Փալիլիլ
Պալընտըր 1887 սեպտ. 18

ԳԻՒԼԻԼԵՏԵՆ ՄԵՔՈՒՌԻՊ

Կրօնական ժողովոյ ուղղաթիւնաւ արժանի գէպը մը
Աւետարանի թիւ 35, օգոստ. 27 (ըստ Երուսաղեմի) թերթին մէջ «Պարտիզանի» Յակոբ Պ. Դաւթ-եան վարժապետ աղգալիլ վարժա-րանի ստորագրուլթեմալ Եփեսոս-էն գրուած նամակի մը քաղուածը կը կարդամը, յորում կընէ նամա-կաթիլը, թէ «տեղւոյ Սէր անուն ընկերութեան կը քարոզէ երկու տարիէ ի վեր, թէ ինք քարոզըլ հրաւիրուլթեմալ քարոզած է Լուսա-ւորական Հայոց եկեղեցիին մէջ, հակառակ տեղւոյն քահանային սատարի ընդդիմութեան և սպառ-նալիլապ»:
Նամակագրին այս պարժանօք գրած արարքներն արդարեւ մի-աւս մի գիտելու արժանի կետեր են: Նախ՝ ըստ որում Եփեսոսի Սէր անուն ընկերութեան քարոզելու գործն ի պաշտօնէ տեղւոյն քահա-նային կը պատկանի, արդեօք Ս. Յակոբ Պ. Դաւթեան, որ պարզա-յա խորհիլի վարժապետ մի է, այդ ընկերութեան գանէ արտաքոյ ե-կեղեցւոյ գումարմանց մէջ քարոզ կամ խրատ խօսելու բացառիկ ար-տօնութիւն մը ստացած է իւր վե-րաբերած գաւառաղիլիլ աղգա-լիլ կրօնական իշխանութեանց, կանխաւ տալով նմա իւր կարողու-թեան և ուղղամտութեան փորձը: Եթէ չունի այդպիսի արտօնութիւն մը, ուրեմն Սէր ընկերութեան, ուր կըլլայ ըլլայ, քարոզելու պա-տօն ալ չունի, վարժապետութիւն քարոզութիւն լսել չէ: Իսկ եթէ իր աաալիլորդէն ընդունած է հը-րաման քարոզելու այդ ընկերու-թիւն, մենք կառաւարդիլք, որ այդ վարժապետը աղգալիլ կրօ-նական իշխանութեան կողմէն բա-ցարձակապէս արգելուի Սէր ընկե-րութեան քարոզելէ, զի գորկ է առ այդ պահանջուած կարողու-թեան և ուղղամտութեան: Կա-րողութեան գորկը ինչն ալ յայտ-նի կը տեսնուի նոյն իսկ իր գրու-թեան, յորում Պօղոս առաքելոյն Ա. Կորն. ԺԳ. 8 համարը, «եթէ մարգարէութիւնք իցեն» խափա-նեցին, եթէ լեզուք՝ լուսեցեն, «-թէ գիտութիւն» խափանեցի, և կենդանի հաւատացեալը կրօնական վիճակին վրայ կը մեկնէ պարզա-պէս, մինչդեռ այդ խօսքին յեր-կին երանելեաց վիճակին վերա-բերելը նոյն Ս. Առաքելալը անմի-ջապէս յետոյ յարած խօսքերովը կը բացատրէ, «քանզի փոքր ի-շատն մարգարէանամը, այլ յոր-թամ եկեղեցւոյ կատարումն, փոքր ի շատէս խափանեցի»: Կարդա-

նաեւ նոյն գլխոյն 11, 12 համար-ները: Զուրկ է նոյնպէս ուղղաթիւ-տութեան, վասն զի իր աղգալիլոց ոմանց վրայ կրօնական թերութիւն-ներ տեսնող կամ տեսնել կարծող մէկը, եթէ անկեղծութեամբ ա-նոնց ուղղութեան վաճառէն ա-ռաջնորդեալ է, ինչո՞ւ այդ թերու-թեանց դարձան մտաուցանելու հա-մար իր գաւառին առաջնորդին կամ պատրիարքարանի չդիմէ, և եթէ ինքնիք բանգէտ և լուսամիտ յոյց տալու բաղձանօք լրագրի մէջ ալ հրատարակել կուզէ, պաղաւս էին միթէ աղգալիլ թերթեր, ամեն օր պատրիարքարանի աչքին աակ ե-ղող թերթեր, որ կերթայ Բողո-քական Աւետարանին մէջ իր կրօ-նակիցները իբր մօրերալ կէն. և ն-կը բաւաւանէ գրութեամբ մը, յո-րում ոչ աղգալիլապիլա ողի կերե-ւի, ոչ կրօնի եռանդ, և ոչ աղ-գալիլ եկեղեցւոյ սէր, ալ խոր-թացեալ, օտարացեալ ողի մը, զէպ ի Բողոքականութիւն ներքին հակում, և ծանծաղամիտ պար-սաւաթիլութիւն:
Երկրորդ. եթէ աղգալիլ թէ Պ. Յակոբ Պ. Դաւթեան Հայաստան-եայ եկեղեցւոյ ուղղամիտ անդամ մի է, ինչ բան ունի ինք Բողոքա-կանաց ժողովարանը, Հրաւիրեալ է եղեր Բողոքականաց քարոզիլէն ժողովարանին մէջ քարոզելու, բայց Բողոքականաց քարոզելու առա-քելութիւն կամ պաշտօն մը չու-նէր ինք՝ յանձնեալ իրեն աղգալիլ կրօնական վերին իշխանութեանց, կամ՝ որպէս բանիս կարգ է առել, այդ առաքելութեան պաշտօնը Բա-ղոքականէ մը չարտիլ մեր եկե-ղեցւոյ անդամի մը: Մտածելու չէ՞ր Պ. Յակոբ, որ Բողոքականք զինքը կը հրաւիրեն իրենց ժողովարանը քարոզելու, ոչ թէ ամեն ժամանակ փնտաւած և չը գտած ճամարու-թիւնին իրմէն սորվելու համար, ալ որպէս զի թէ զինքը և թէ իր միլոցաւ տեղւոյն Հայոց ժողովուր-դը սովորեցնեն ժողովաբան յա-ճախելու, և որպէս զի անխորու-թեան ողի մը արժանութեամբ Ս. Պաղ-մէլ՝ դիւրին ըլլայ իրենց աղգալիլ, մուտ գործել վրա մէջ՝ Բողոքակա-նութեան դարձնելու համար մեր եկեղեցւոյ ժողովուրդը, զորս ի-րենց անշնա և պատրաստական որս կը համարին: Մտածելու չէ՞ր, որ ինք վարժապետ մ'ըլլալով աղգա-լիլ վարժարանին, իւր այդ արար-քեան վրայ գէշ աղղեցութիւն կը գործէր, ծանր գալթալիլութեան առիթ կըլլար, քանի՞ք արդեօք, ի մերայնոց դասին իրեն հետ ժո-ղովարան իր քարոզը մտիկ ընելու, և քանի՞ք ևս պիտի շարունակեն

երթալ հոն այսօր յունկեղեցւոյն քարոզի, վաղը աղթելու և երգե-լու համար, թէ որ Բողոքականաց ժողովարանն երթալ մեղք ըլլար, մեր վարժապետը չէր երթար հոն քարոզ տար՝ ըսելով, ինչպէս չը վախցաւ Պ. Յակոբ Պ. Յոնէն այն սոս-կալի վայէն, զոր տէրը գալթակ-ղեցուցիչներուն կապաւնալ Ս. Ա-ւետարանին մէջ, «վայ մարգու-նայնիկ, յոր ձեռն գայցէ գալ-թակղութիւն»: Արգարեւ ցաւալի անդուշտութիւն, մեղադրելի ա-նընտրողութիւն, եթէ չէ պարզա-պէս չարամտութեան պաշտօն մա-տուցանելոյ բողոքականութեան:
Երրորդ. Պ. Յակոբ Պ. Դ. է ինք, ինչ եկեղեցւոյն պաշտօն ունի ինք որ եկեղեցւոյ մէջ հոգեւոր իշխա-նութիւն ի գործ կը դնէ, տեղւոյն Բողոքականաց քարոզիլը Հայոց ե-կեղեցւոյ մէջ քարոզելու կը հրա-ւիրէ: այն ալ ինչպէս, հակառակ սատարի ընդդիմութեանց և ապառ-նալեաց տեղւոյն քահանային, ը-սելէ՝ քահանայալով տեղւոյն կը-րօնական պաշտօնէին օրինաւոր իշ-խանութեան գէմ, ինչ, միթէ հա-յաստանեայց եկեղեցւոյ մի, սուրբ, ընդհանրական, և առաքելական ճամարութեան բեմը՝ Լուսեցի, Կալվինի, Զուլիլի և առնց նման-եաց պէսպէս և օտարաճայն ուս-մանց ժողովարանը կը կարծէ այդ վարժապետը: Չենք գիտեր ինչ նիւթոյ վրայ խօսեալ է հրաւիրեալը, զի վերոյիշեալ գրութեան մէջ յայտ-նուած չէ այս կէտը, սակայն, ինչ նիւթոյ վրայ ալ խօսած ըլլայ, Բա-ղոքականի մը մեր եկեղեցւոյ մէջ քարոզ խօսել ապու սկզբունքն տարօրինակ բան մի է, հաւատալ միութեան և որութեան կը վը-նասէ, քարոզական կամ վարդա-պետական գրութիւնը և առիճա-նը վեր ի վայր կը խառնակէ, կը տապալէ, զի սատակոր անխորու-թեան ողի մը յառաջ կը բերէ, կը-րօնի և եկեղեցւոյ ողւոյն կը հա-կառակի, անհնարին վայրակղու-թիւններ, երկպառակութիւններ և հերձուածներ կը յարուցանէ եկե-ղեցւոյ մէջ, և հետեւաբար դա-տապարտելի է իսպառ:

Պուր. Վ. Խօլապալ
Կիւրէ 1887 սեպտ. 10

Ս. Շիլային, Գալթալա
Թիւնէլ գուրպիտէ վաղը
8 վէ 14 նիւմէրօլս ճէսիմ
էլպիտէ տէրալարընը կիւն-
տէն կիւնէ թարագը պուլ-
մալարընտան թէնվիլ օլու-
նուպ, պունտան պէօլլէ,
Թիւնէլ գուրպիտէ քի
նիւմէրօլս մաղաբաւա պիր
սալթ իլալիլիլլէ, գաթըն-
լարա վէ զըլլարա մախ-
սուս էլպիտէլէր տախի ֆի-
րուլթ իտիլէնէ կի պէնստ-
վէ միւթէմատիւ միւլթէ-
րիլիլիլիլ վէ ումուս էհա-
լիլիլիլ, մաղաղալիլ մէղքիւ-
լէրիլէնա օլունուլ: Մալլէրին ճիսիլ դաեթ-
ալէա, վէ ֆիլիլաթիլիլ իսէ էհիլէն օլարագ,
էհալիլիլ մէմուս իթմէք ինչ, զիւտտէսիլլէ սայ ու զարիլ իտիլիլ
օլունուղաւա, պու նէվ էլպիլիլիլիլ, արթըլ տողրուտան տողրու էվ-
րօրաւա կէթիլիլիլ իւղոււ կէօթիլլէնէնէ կի պիր, րաղպէթլա է-
հալիլին հօնուտ գալթաղ իլէ իթիլիլալ իտէպիլիլէնէնէնէ արգու ի-
տէրիլ:
Ս. Շիլային

